

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2005-2-49 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 05-52/792-209
Karar Tarihi : 17.8.2005

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10 **Başkan** : Mustafa PARLAK
Üyeler : Rifki ÜNAL, Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI,
M. Sıraç ASLAN, Mehmet Akif ERSİN

B. RAPORTÖRLER : Derya YENİŞEN, Fatma GÖZLÜKAYA

C. ŞİKAYET EDEN : Gizlilik talebi vardır.
Temsilci: Prof. Dr. İ. Yılmaz Aslan
Polaris Plaza 1/16 34398 Maslak/İstanbul

20 **D. HAKKINDA**
ÖNARAŞTIRMA YAPILAN : Seslendirme Sanatçıları Meslek Birliği (Ses-Bir)
TRT Sitesi Seslendirme Müdürlüğü
Zemin Kat A-Z-105 Oran/Ankara

E. DOSYA KONUSU : **Seslendirme Sanatçıları Meslek Birliği'nin**
eylemlerinin bazı seslendirme stüdyolarının faaliyetlerini zorlaştırdığı iddiası.

F. İDDİALARIN ÖZETİ : Kurum kayıtlarına 9.5.2005 tarihinde intikal eden
şikayet dilekçesinde özetle;

- 30 - Seslendirme Sanatçıları Meslek Birliği (Ses-Bir)'nin 2005 yılı yeni fiyat tarifesi hakkındaki özel tv kanalları ve özel seslendirme stüdyolarına yönelik duyurusunun ardından, Ses-Bir üyelerince televizyon kanalları ve bu kanallara iş yapan özel şirketlerden istenen işyeri çalışma koşullarının da 15.1.2005'ten itibaren geçerli olmak üzere yönetim kurulu başkanı tarafından duyurulduğu,
- Bu şartlar arasında "15 Ocak 2005'ten itibaren Ses-Bir üyelerinin aldığı karar doğrultusunda Ses-Bir üyesi olmayan kişilerle aynı stüdyoya girilmeyecek, aynı film ve dizide konuşulmayacaktır...." şeklinde bir kararın bulunduğu,
- Ses-Bir'in bu tarihten sonra özel tv kanallarına ve özel seslendirme stüdyolarına gönderdiği bir başka bildirimde "16.1.2005 tarihinde Ses-Bir
- 40 *üyeleriyle yapılan genel toplantı sonrası alınan kararlar doğrultusunda ilgili firmalara ücret artışı ve çalışma koşullarını kapsayan taleplerimiz iletilmiş ve bu taleplerimize olumsuz yanıt veren firmalara üyelerimiz iş yapmayacağını beyan etmişlerdir.*" ifadesine yer verildiği,
- 31.1.2005 tarihinde Afife Jale Kültür Merkezinde yapılan Ses-Bir toplantısında seslendirme hizmetleri karşılığı alınan ücretlerin seviyesinde uzun süredir artış

05-52/792-209

sağlanamadığı ve üyelerin bundan mağdur olduğu gerekçeleriyle harekete geçilmesi gerektiğinin kararlaştırıldığı ve seslendirme hizmeti ile ilgili şartların bu hizmeti satın alanlara bildirildiği ve bu şartlara uymayanların boykot edileceğinin bildirildiği,

- 50 - Bu toplantıyı takiben, 11 üyenin birliğin fiyat belirlerken uluslararası uygulamaları, ülkenin ekonomik ve toplumsal koşulları ve sektörün yapısına uygunluğu gözetmeksizin hareket etmesi ve bu fiyatların uygulanması için fiyatı kabul etmeyen televizyon ve stüdyolarla iş yapılmaması uygulamasını tasvip etmedikleri için istifa ettiği,
- Bu istifalardan sonra Ses-Bir'in, birliğe üye olmayan seslendirme sanatçılarıyla çalışan teşebbüslere birlik üyesi sanatçıların hizmet vermesini engellemeye çalıştığı,
- Ses-Bir'in koşullarını kabul eden stüdyo ve kanalların Ses-Bir üyesi olmayan seslendirmecilerle çalıştıkları gerekçesiyle boykot edildiği,
- 60 - Boykotun seslendirme hizmeti alan seslendirme stüdyoları, özel tv kanalı ve sinema dağıtım şirketlerinin yer aldığı pazarları da etkilediği, boykot edilen ve edilmeyen stüdyolar arasındaki rekabete zarar verdiği, boykota tabi olan stüdyoların birçok güçlkle karşı karşıya kaldıkları ve belki de piyasadan çıkmak durumunda kalacakları

iddialarına yer verilmektedir.

- G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 9.5.2005 tarih ve 3042 sayı ile intikal eden şikayet dilekçesine ilişkin olarak hazırlanan 1.7.2005 tarih ve 2005-2-49/İ-05-DY sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulu'nun 8.7.2005 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 05-44/636-M sayılı Kurul Kararı ile dosya konusu iddialarla ilgili olarak önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.
- 70

Önaraştırma açılmasına ilişkin Kurul Kararı uyarınca düzenlenen 15.8.2005 tarih ve 2005-2-49/ÖA-05-DY sayılı Önaraştırma Raporu 15.8.2005 tarih ve REK.0.06.00.00.110/97 sayılı Başkanlık önergesi ile 05-52 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili Rapor'da;

- 80 Seslendirme Sanatçıları Meslek Birliği'nin *"15 Ocak 2005'ten itibaren Ses-Bir üyesi olmayan kişilerle aynı stüdyoya girilmeyecek, aynı film ve dizide konuşulmayacaktır"* şeklindeki almış olduğu kararı ve bu kararın hayata geçirilmesine ilişkin eylemleri nedeniyle ilgili teşebbüs birliği hakkında 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı görüşüne yer verilmiştir.

90 **I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME**

I.1. Hakkında İnceleme Yapılan Teşebbüs Birliği

Şikayet konusu Ses-Bir, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanun'un (FSEK) 42. maddesi uyarınca kurulan meslek birliklerindedir. Meslek birlikleri T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca onaylanan tüzük ve tip statülere uygun olarak tespit edilecek alanlarda kurulmaktadır.

100 Meslek birlikleriyle ilgili temel düzenlemelerin yapıldığı, "Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Komşu Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük"ün 7. maddesi (Değişik: 13/8/2002-2002/4683 K.) kapsamında bağlantılı hak sahibi olarak icracı sanatçı statüsündeki seslendirme sanatçıları da meslek birliği kurma hakkını haizdir.

Meslek birlikleri, eser sahipleri ve bağlantılı hak sahipleri, ortak çıkarlarını korumak, Kanun ile tanınmış hakların idaresi ve takibi ile alınacak tazminat ve telif ücretlerinin tahsilini ve hak sahiplerine dağıtımını sağlamak amacıyla kurulurlar. Aynı alanda birden çok meslek birliği kurulabilmektedir. Ancak aynı alanda başka bir meslek birliği kurulabilmesi için, Tüzük'ün 8. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen kurucu üye sayısının ve o alanda kurulmuş en fazla üyesi olan meslek birliğinin üye sayısının üçte biri kadar gerçek veya tüzel kişi üyenin sağlanması zorunludur.

110 Bu birliklerin amacı, öncelikle eser sahipleri ve eser sahiplerinin hakları ile bağlantılı hak sahipleri ile FSEK'in 52. maddesine uygun biçimde düzenlenmiş sözleşmelerle eser veya hak sahibinden malî hakları kullanma yetkilerini devralarak, Kanun'un 10. maddesine göre ilim-edebiyat eserleri üzerindeki hakları kullanmak, süreli olmayan yayınları çoğaltan ve yayanlar üyelerinin ortak çıkarlarını korumak ve bu Kanun ile tanınmış hakların idaresini ve takibini, alınacak ücretlerin tahsilini ve hak sahiplerine dağıtımını sağlamaktır.

120 FSEK'in 42/A maddesinde bu birliklerin belli başlı yükümlülükleri, üyesi olan hak sahiplerinin faaliyetlerinden kaynaklanan haklarının idaresini hakkaniyete uygun koşullarda sağlamak, üyelerinin haklarının idaresine ilişkin faaliyetlerinden elde ettikleri gelirleri, dağıtım planlarına uygun olarak hak sahiplerine dağıtmak, sözleşme yapılırken idare ettikleri haklara ilişkin olarak hakkaniyete uygun davranmak, kendi maddî ve/veya manevî menfaatleri bakımından gerekli gördükleri indirim veya ödeme kolaylıklarını sağlamak ve sözleşme yapılabilmesi için idaresini sağladıkları haklara ilişkin ücret tarifelerini süresinde belirlemek ve belirlenen tarifeleri ve bu tarifelerdeki her türlü değişikliği süresinde duyurmak olarak belirlenmiştir.

Yukarıda sözü edilen hükümler uyarınca seslendirme sanatçıları 24.4.2001 tarihinde mevcut derneklerini meslek birliğine dönüştürmüşlerdir. Birlik üye olarak seslendirme sanatçıları ve yönetmenlerini kabul etmektedir. Ses-Bir halihazırda 562 üyeye, Ankara merkezi ve İstanbul şubesiyle faaliyetlerine devam etmektedir.

I.2. Sektörün Yapısı

Raportörlerce önaraştırma sürecinde, seslendirme sanatçıları, seslendirme yönetmenleri ve stüdyolarıyla yapılan görüşme ve incelemeler sonucunda seslendirme hizmeti piyasasının işleyişinin aşağıdaki gibi gerçekleştiği anlaşılmıştır.

- Öncelikle film, dizi film ya da belgesel gibi diğer eserler, sinema filmi ya da VCD/DVD filminin yapım şirketi ya da televizyon kuruluşunca, tarafların anlaşmaları ücret üzerinden seslendirilmesi yapılmak üzere seslendirme stüdyolarına gönderilmektedir,

140 - Bunu takiben stüdyo, filmin yabancı dilde olması halinde, senaryonun çevirisini yaptırır,

- Seslendirmeyi yapacak sanatçılar stüdyo ya da bağımsız cast ajansları vasıtasıyla belirlenir (*casting*),

- Sanatçılarla stüdyo ücret konusunda anlaşılır,

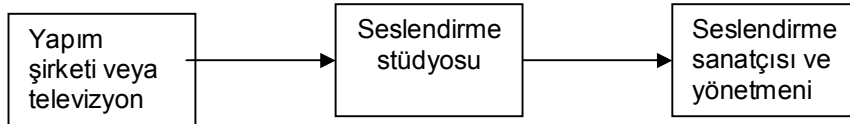
- Teknisyen ve yönetmenden oluşan teknik kadro sanatçıların seslerini kayda alır,

- Seslerin kaydedildiği bantlar, senkronizasyon ve miksaj için teknisyenlere gelir,

- Seslendirme kaydının son hali film yapım şirketi veya televizyon kuruluşuna teslim edilir,

150 - Stüdyo vermiş olduğu seslendirme hizmeti karşılığında yapım şirketi veya televizyondan tahsil ettiği para içerisinde sanatçılara ödemesini yapar.

Bu çerçevede, seslendirme piyasasının işleyişini en basit haliyle aşağıdaki faaliyet zinciriyle göstermek mümkündür:

160 Yapılan inceleme ve araştırmaya göre, piyasada halihazırda 700 civarında seslendirme sanatçısı faaliyet göstermektedir. Seslendirme yapmak veya Ses-Bir'e üye olmak için eğitim bakımından, konservatuar mezunu olmak tercih edilmekle birlikte, herhangi bir özel koşul aranmamaktadır. Ses ve diksiyon bakımından uygun görülenler seslendirme yapabilmektedir.

Seslendirme sanatçılarının üçte biri Ankara'da, üçte ikilik bölümü ise İstanbul'da faaliyet göstermektedir.

İnceleme tarihi itibarıyla, Ses-Bir'e üye olan 562 sanatçı bulunmaktadır ancak bunların yaklaşık 300'ü meslek olarak ya da fiilen bu işi yapmaktadır. Yaklaşık 160 üye olmayan seslendirme sanatçısı bulunmaktadır ve bunların tümü İstanbul'daki stüdyolara hizmet vermektedir.

05-52/792-209

170 Ankara'daki tüm sanatçılar Birlik'e üyedir. Ankara'da şu anda sadece TRT stüdyolarında seslendirme yapılmaktadır. TRT, film, dizi, belgesel seslendirmesi yaptırmaktadır. Diğer bir ifadeyle Ankara'daki tek seslendirme stüdyosu ve sanatçılar için tek işveren TRT'dir.

İstanbul'da faaliyet gösteren yaklaşık 14 stüdyo bulunmaktadır. Bunların bir kısmı sadece yabancı film-dizi, belgesel, bir kısmı yerli film ve dizi seslendirmesi yaparken bazıları reklam da dahil tüm hizmetleri vermektedir.

Piyasadaki belli başlı stüdyolar büyüklüklerine göre şöyle sıralanabilir; İMAJ, SARAN, VİPSAJ, PROMEDYA, AK'LA KARA, ATON, PROMAY, SENKRON, DORUK, ŞAFAK, ULUSAL, UNİVERSAL ve TOMBULL. Ayrıca TRT ve NTV kendi stüdyolarında seslendirme yapmaktadır.

Stüdyolarda günde ortalama 5-7 film seslendirilebilmekte ve her bir sanatçı, rolün büyüklüğüne göre, günde 2 ila 10 rol seslendirebilmektedir.

180 İstanbul'daki stüdyolar işlerini televizyonlara ya da yapım şirketlerine yapmaktadır. İstanbul piyasasında şu andaki en büyük yerli işveren Digitürk'tür. Digitürk, film ve belgesel kanallarıyla iş büyüklüğü bakımından stüdyolar için önemli bir işverendir. Bununla birlikte, piyasanın büyük bölümünü yabancı film stüdyoları için yapılan sinema filmi ve VCD/DVD filmleri seslendirmesi oluşturmaktadır.

Mevcut stüdyolar arasında kullanılan teknoloji ve buna bağlı olarak işin kalitesi, hızı da farklılık göstermektedir.

I.3. İlgili Pazar

190 I.3.1. İlgili Ürün Pazarı

Ses-Bir, FSEK uyarınca bağlantılı hak sahiplerinden icracı sanatçı kategorisinde bulunan seslendirme sanatçıların mesleki faaliyetlerini düzenleme ve mali haklarını takip etmekle yükümlü bulunan bir meslek birliğidir. Ses-Bir'in şikayet konusu eylemleri, birliğe üye olmayan seslendirme sanatçıları ve seslendirme yönetmenlerinin stüdyolara seslendirme hizmeti vermelerinin engellenmesine yöneliktir.

Ses-Bir'in eylemleri üye olmayan sanatçılardan hizmet alan bazı stüdyoların boykot edilmesini de kapsamaktadır. Dolayısıyla eylemlerden seslendirme stüdyoları da etkilenmektedir.

200 Bu çerçevede, Ses-Bir'in inceleme konusu eylemlerinin, genel olarak seslendirme hizmeti piyasası olarak tanımlanabilecek ve kapsamında seslendirme sanatçıları ve yönetmenleri tarafından yürütülen faaliyetlerin bulunduğu bir pazarı etkilediği anlaşılmaktadır. Seslendirme hizmeti sürekli bir talebi karşılamaktadır ve bu hizmetin alıcısı olan televizyon kanalları ve stüdyolar açısından başka bir hizmet ile ikame edilememektedir. Bu sebeple, inceleme konusu iddialar bakımından ilgili ürün pazarı "seslendirme hizmetleri" pazarı olarak belirlenmiştir.

I.3.2. İlgili Coğrafi Pazar

- 210 Seslendirme hizmetinin verildiği televizyon kuruluşları ve film yapım şirketlerinin faaliyetlerinin tüm Türkiye'yi kapsadığı ve Türkiye sınırları içerisinde rekabetin farklılaşmasına neden olacak bir durum bulunmaması sebebiyle ilgili coğrafi pazar, "Türkiye Cumhuriyeti sınırları" olarak tespit edilmiştir.

I.4. Yapılan Tespitler

- 220 Dosya mevcudu bilgilerden, seslendirme sanatçılarıyla stüdyolar arasındaki ilişki yakın bir geçmişe kadar bireysel sözlü anlaşmalara dayalı olarak yürütüldüğü, anlaşmaların genellikle TRT'nin belirlediği ücret tarifesine göre, belirli indirimler uygulanmak suretiyle yapıldığı, ancak son yıllarda özellikle özel stüdyolarda iyice düşen ücretler sebebiyle Birlik'in kanuni yetkisine dayanarak taban ücret tarifesi yayımlamaya karar verdiği anlaşılmaktadır.

Raportörlerce yapılan incelemelerde şikayet konusu olayların aşağıdaki gibi geliştiği görülmektedir:

- Ses-Bir'in birlik üyesi olmayan sanatçı ve bazı stüdyoları boykot etmesiyle sonuçlanan olaylar zincirinin ilk halkası Ses-Bir'in 2005 yılı için belirlediği ücret tarifesinin ve diğer çalışma şartlarının stüdyo ve televizyonlara gönderilmesi ile başlamıştır.
- Ses-Bir'in 31.1.2005 tarihinde Afife Jale Kültür Merkezi'nde yapılan genel kurul toplantısında alınan yeni ücret tarifesini kabul etmeyen bazı stüdyoların boykot edilmesi yönündeki kararlar üzerine, birlik üyesi 11 sanatçı karara katılmamaları sebebiyle 3.2.2005 tarihinde istifa dilekçelerini vermişlerdir. Ses-Bir istifaları aynı günkü yönetim kurulu toplantısında görüşmüş ve 7.2.2005 tarihinde kabul kararını taraflara iletmiştir. İstifalar 4.2.2005'te, taraflara bildirilmeden önce, birliğin internet sitesinden kamuoyuna duyurulmuştur. İstifa eden kişiler Birlik'e istifalarının geri alınması için dilekçe göndermişler; buna karşın Birlik Haysiyet Divanı başvuruları kabul etmemiştir.
- Bu süreci takiben Birlik internet sitesinde yayımladığı bir duyuruda, "15 Ocak 2005'ten itibaren Ses-Bir üyesi olmayan kişilerle aynı stüdyoya girilmeyecek, aynı film ve dizide konuşulmayacaktır" ifadesine yer vermiştir.
- 240 - Birlik tarafından kamuoyuna duyurulan bu kararın uygulandığı, Ak'la Kara stüdyosuna gönderilen bir yazı ile teyid edilmektedir. Ak'la Kara isimli şirketin ücret tarifesini kabul etmesine karşın istifacılarla çalışmaya devam ettiğinin tespit edilmesi üzerine şirkete Nisan ayında gönderilen bu yazıda aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir :

"4 Şubat ve 9 Şubat 2005 tarihli Ses-Bir'e göndermiş olduğunuz fakslarınızda Ses-Bir'in belirlediği taban ücretleri kabul ettiğinizi beyan etmişsiniz. Stüdyonuz Akla Kara'da Ses-Bir üyesi olmayanlarla kayıt aldığınız tespit edilmiştir. Bu da Ses-Bir

250 *üyelerinin Ses-Bir üyesi olmayanlarla aynı stüdyoda kanal dahi olsa kayda girmeme ilkesine ters düştüğünden şirketiniz tarafından bu durum düzeltilene kadar Ses-Bir üyelerinin şirketinizle çalışmayacağını üzümlere bildiririz.”*

I.5. Hukuki Değerlendirme

Önaraştırma kapsamında, Ses-Bir'in istifa eden 11 kişi başta olmak üzere Birlik'e üye olmayan sanatçılarla çalışmaya devam eden stüdyolarda kayda girilmemesi yönündeki kararının ve bu karara ilişkin uygulamalarının, üye olmayanlarla çalışmaya devam eden ve bu nedenle boykota uğrayan stüdyoların faaliyetlerini zorlaştırmak suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında ihlale yol açıp açmadığı incelenmiştir.

260 Bu çerçevede öncelikle, Ses-Bir'in seslendirme hizmetleri pazarında hakim durumda olduğunun tespiti gereklidir. Daha önce belirtildiği üzere, Ses-Bir'e üye olan 562 sanatçı bulunmaktadır. Bunun dışında pazarda, yaklaşık 160 üye olmayan seslendirme sanatçısı bulunmaktadır. Açıkça görüleceği üzere, Ses-Bir pazarda faaliyet gösteren ve her biri birer teşebbüs niteliğinde olan seslendirme hizmeti veren kişilerin yaklaşık %78'ini bünyesinde barındırmaktadır. Seslendirme hizmetleri alanında, ikinci bir meslek birliği de bulunmamaktadır. Bu koşullar altında, bu pazarda seslendirme hizmeti talep eden kuruluşlar karşısında en büyük tedarikçi olarak Ses-Bir'in hakim durumda bulunduğu kabul edilmiştir.

270 Hizmeti talep edenler ya özel stüdyolar ya da yayın kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlar, ya dublaj yapım pazarında ya da tv yayıncılığı pazarında faaliyet göstermektedir. Ses-Bir'in yukarıda anlatılan karar ve eylemlerinin, hakim durumun kötüye kullanılması olarak kabul edilebilmesi için, Ses-Bir tarafından arzın kısılanması ya da başka bir deyişle hizmet vermenin reddedilmesi sonucu bu pazarlarda faaliyet gösteren kuruluşların faaliyetlerinin kısıtlanıyor veya engelleniyor olması gerekmektedir.

280 Yapılan incelemeler, üye olmayan sanatçılarla çalışmaya devam eden Ak'la Kara ve Saran stüdyolarının, Ses-Bir üyesi olmayan yaklaşık 160 kişi ile faaliyetlerine devam edebildiğini ve pazarlarındaki yerlerini muhafaza edebildiğini göstermiştir. Ses-Bir'in eylemlerinin kötüye kullanma olarak nitelendirilebilmesi, başka yerlerden yeterli temin imkanı bulunmaması şartına bağlıdır. Oysa, Ses-Bir bünyesi dışındaki alternatif temin kaynakları, bu stüdyoların faaliyetlerini sürdürülebilmesi için yeterli olmaktadır. Yapılan görüşmelerde de boykota tabi kalan stüdyolar, birlik üyesi olmayan sanatçılarla faaliyetlerine devam edebildiklerini açıkça ifade etmişlerdir. Sadece Ses-Bir'in inceleme konusu eylemlerinden ötürü piyasa dışına çıkmış olan bir stüdyoya rastlanmamıştır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, Ses-Bir hakkında 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

05-52/792-209

290 **J. SONUÇ**

Düzenlenen rapora, toplanan delillere ve incelenen dosya kapsamına göre;

Seslendirme Sanatçıları Meslek Birliği'nin eylemlerinin bazı seslendirme stüdyolarının faaliyetlerini zorlaştırdığı iddiasına ilişkin olarak adı geçen meslek birliği hakkında 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.